

Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Факультет іноземної філології
Кафедра германських мов і зарубіжної літератури

Дипломна робота

магістра

з теми «САТИРИЧНА СПРЯМОВАНІСТЬ ТВОРЧОСТІ
ІВЛІНА ВО»

Виконав: студент 2 курсу
Angb1-M17 групи
спеціальності 014 Середня освіта (Мова і
література (англійська), додаткова
спеціальність 014 Середня освіта (Мова і
література (німецька)
Білецький Олександр Ігорович

Керівник:
Шулик П.Л., кандидат філологічних наук,
доцент кафедри германських мов і
зарубіжної літератури
Рецензент:

Рарицький О.А., доктор філологічних наук,
завідувач, професор кафедри історії
української літератури та компаративістики

Кам'янець-Подільський – 2018 року

З М І С Т

	Стор.
ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. САТИРА ПИСЬМЕННИКА В КОНТЕКСТІ ТРАДИЦІЙ АНГЛІЙСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ	5
1.1. Сатирична традиція в англійській літературі.	5
1.2. Особливості рецепції творчості Івліна Во.	15
Висновки до розділу.	26
РОЗДІЛ 2. САТИРИЧНИЙ ПАФОС РОМАННОЇ ТВОРЧОСТІ ІВЛІНА ВО	27
2.1. Загальна характеристика романної творчості письменника.	27
2.2. Майстерність Івліна Во-сатирика в романі «Єлена».	46
Висновки до розділу.	56
РОЗДІЛ 3. СПЕЦИФІКА КОМІЧНОГО В НОВЕЛІСТИЦІ ІВЛІНА ВО	57
2.1. Поетика комічного в ранніх новелах письменника.	57
2.2. Сильові особливості пізніх новел.	71
Висновки до розділу.	82
ВИСНОВКИ	83
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	85

ВСТУП

Івлін Во ще за життя став визнаним класиком англійської літератури ХХ століття в царині сатири та гумору, письменник, за висловом іншого класика Грема Гріна, «величезного таланту й інтуїції», який «залишив після себе величезний сад, по якому ми ще довго будемо прогулюватись» [17, с. 141, 143].

Предмет дослідження – проблема розвитку сатиричних жанрів в англійській літературі ХХ ст.

Об’єктом дослідження є романи та новели класика англійської літератури ХХ ст. Івлін Во

Мета роботи – провести комплексний аналіз сатиричної спадщини Івліна Во з точки зору смислової і структуроутворюючої ролі комічного, виявити художньо-естетичну специфіку комічного в творах письменника.

Досягнення основної **мети** вимагає постановки ряду конкретних **завдань**:

- простежити генезу комічного у творчості письменника, окреслити традиційні риси і новаторство в його художній практиці;
- розкрити майстерність письменника-сатирика у його романах;
- проаналізувати новелістичну спадщину письменника на основі сучасних концепцій комічного як специфічної форми естетичного
- виявити специфіку засобів реалізації комічного в творчості Івліна Во.

Актуальність роботи визначається наміченим аспектом дослідження. По-перше, письменник не тільки продовжив традиції комічного класиків англійської літератури В. Шекспіра, Дж. Свіфта, Ч. Діккенса, В. Теккерея, але й зробив значний внесок у розвиток англійських епічних жанрів сатирико-гумористичного спрямування. По-друге, Івлін Во є всевітньо визнаним майстром слова, чий стиль досі захоплює читачів та дослідників своєю точністю, виразністю та сучасністю. У творах Івліна Во простежується не тільки данина традиції, але й загальні тенденції розвитку прози ХХ століття. По-третє, вибір обумовлено недостатньою вивченістю творчості письменника.

Продовжуючи чудову метафору Грема Гріна про творчість Івліна Во як «величезний сад», в якому нам з часом відкриваються «то прекрасний краєвид,

не помічений нами раніше, то нова стежка, яку ми знаходимо в потрібний момент» [17, с. 143], можна сказати, що звернення до його романів і новелістики буде сприяти освоєнню багатств цього «величезного саду» – творчого доробку видатного майстра слова.

Методологічною основою дослідження є поєднання культурно-історичного, біографічного, культурологічного методів аналізу. Теоретичну базу дослідження становлять роботи вітчизняних та зарубіжних літературознавців.

Наукова новизна роботи полягає у тому що в ній здійснено спрбу системного аналізу сатиричної спадщини І. Во в її зв'язку з національним характером комічного Англії.

Практичне значення одержаних результатів визначається тим, що предмет і проблематика дослідження розширюють коло тем і аспектів вивчення сатиричних жанрів в контексті світової літератури.

Результати розвідки можуть бути корисними для визначення питань розвитку комічних жанрів, їх особливостей і стати частиною матеріалів, що використовуються у загальних і спеціальних навчальних курсах з історії зарубіжної літератури ХХ ст., теорії літератури, методики викладання зарубіжної літератури, а також у навчальній практиці, проведенні практичних та семінарських занять, у подальших дослідженнях творчості Івліна Во.

Апробація роботи була здійснена на студентській науковій конференції Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка 10 квітня 2018 року.

Обсяг та структура дослідження. Робота складається з трьох розділів, вступу, висновків, списку використаної літератури. Її обсяг без списку використаної літератури становить 84 сторінки комп'ютерного набору. Додається список використаної літератури (80 позицій).

ВИСНОВКИ

Івліна Во англо-американська зарубіжна та вітчизняна критика одноставно визнає видатним сатириком ХХ століття

Творчість письменника глибоко укорінена в давню і плідну традицію англійської літератури – в її сатирико-гумористичний напрям, який бере свої витoki у Середньовіччі, починаючи з «Беовульфа» та «Кентерберійських оповідань» Чосера.

У літературознавчому вивченні творчості Івліна Во склалися такі напрямки: дослідження комічного та релігійно-католицьких мотивів в романах. Поряд з ними почесне місце належить біографічному напрямку. Деякою мірою літературознавці звертаються до комплексного підходу у вивченні спадщини письменника. Радянське та пострадянське літературознавство про творчість письменника майже до кінця ХХ століття було представлено окремими працями загального порядку та статтями, і лише з 1990-х років почали з'являтися дисертаційні дослідження, присвячені різним аспектам романної творчості Івліна Во. Українське літературознавство представлено розділом у підручнику К. Шахової та кандидатською дисертацією О. Бойницької «Художній світ романів Івліна Во» (2000), тема якої засвідчує її значення.

Широку популярність і визнання Івлін Во завоював, насамперед, як автор романів, в яких письменник зображує світ, добре йому знайомий з власного життєвого досвіду. Уважному читачеві неважко відшукати автобіографічні мотиви в багатьох романах письменника. Своїм кращим романом Івлін Во вважає роман "Єлена", де у черговий раз проявляється неперевершена майстерність сатирика. Його іронія, якою просякнутий увесь текст, знаходить вираження в таких деталях, як опис зовнішності, міміки, жестів і мови персонажів. Незважаючи на серйозність теми і силу викривального пафосу, сатиричні персонажі Во не втрачають комізму. Іронія автора вплетена в структуру твору і настільки органічно зливається з ним, що її нелегко виявити проаналізувати, що у черговий раз доводить майстерність Івліна Во як сатирика.

Новели письменника і раннього, і пізнього періоду належать до типу новел, в яких комічне відіграє вирішальну структурно-сміслову роль, що обумовлює нарративну стратегію на всіх рівнях тексту. Вона реалізується за допомогою комплексу структурних елементів і засобів, які включають на композиційно-структурному рівні комічно-інтоновану ауру, сатирико-гумористичний або іронічний фінал, комічні епізоди.

На персонажному рівні поетика комічного новел і раннього, і пізнього періодів актуалізує імена героїв з акцентованою комічною семантикою, які разом з назвою утворюють поетонімну вісь – свого роду програмуєчий вектор оповідного модусу і одночасно важливий чинник комічної аури, що на відміну від усталеної англійської традиції значно підсилює ідейно-сміслову і естетичну змістовність твору.

На стилістичному рівні вирішальну роль відіграють такі мовні засоби комічного, як комічні епітети, каламбури, нелогічні судження, фразеологізми зі зміненою структурою тощо.

У ранніх новелах комічне тяжіє більше до гумористичних реєстрів з сатиричним або іронічним забарвленням. У новелах пізнього періоду переважає сатирична та сатирико-саркастична тональність, що пов'язано зі зміною об'єктів комічної критики: на перший план виходить осміювання соціально-політичних реалій і тенденцій повоєнної Англії.

Отже, новелістична спадщина Івліна Во як раннього, так і пізнього періоду засвідчує його високу майстерність і в жанрі малої прози сатирикогумористичного спрямування, того спрямування, завдяки якому Івлін Во зажив слави видатного романіста.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Анджапаридзе, Г. А. Предисловие // Во И. Мерзкая плоть; Возвращение в Брайдсхед; Незабвенная; Рассказы. Москва: Прогресс, 1982. 656 с.
2. Анджапаридзе Г.А. Смех и слезы Ивлины Во // Не только о детективе. Москва: ВАГРИУС, 2003. С. 47–89.
3. Анджапаридзе Г.А. Эвелин Во // Современная художественная литература за рубежом. 1968. № 4. С. 131–135.
4. Анджапаридзе Г.А. Эвелин Во: сатирик или развлекатель? // Вопросы литературы. 1971. №10. С. 213-218.
5. Арьес Ф. Человек перед лицом смерти. "Прогресс", "Прогресс-Академия", 1992. 307с
6. Балашов П.С. Писатели-реалисты XX века на Западе: Очерки жизни и творчества. Москва: Наука, 1984. 256 с.
7. Бергсон Анрі. Сміх. Київ, 1994. – 165 с.
8. Бойницька О.С. Мистецтво смерті та кохання у романі Івліна Во «Незабутня» // Мовні і концептуальні картини світу : Зб. наук. праць. Київ, 2000. С. 39–46.
9. Бойницька О. Мотив смерті в творчості Івліна Во // Мовні і концептуальні картини світу : Зб. наук. праць. Київ, 1998. С.182–187.
- 10.Бойницька О.С. Художній світ романів Івліна Во : дис. ... канд. філ. наук : 10.01.04. Київ, 2000. 172 с.
- 11.Бретон А. Антологія чорного юмора [1940] / Сост., коментарії, вступ. стаття С. Дубина. Москва: Carte Blanche, 1999. 544 с.
- 12.Во И. Возвращение в Брайдсхед // Во И. Избранное. М.: Прогресс, 1979. С. 188–500.
- 13.Во И. Елена / пер. с англ. А. Иорданского. – Москва: АСТ: Астрель, 2010. 317 с.
- 14.Во Ивлины. Незабвенная. URL: <http://www.lib.ru/WO/nezabwennaya.txt>

15. Во Ивлин. Полное собрание рассказов: [пер. с англ.]. Москва: Астрель, 2012. 635 с.
16. Воскресенская Е.Г. Интертекстуальные включения в произведениях И. Во : дисс. ... канд. фил. наук: 10.02.04. Барнаул, 2004. 234 с.
17. Грин Г. Путешествие без карты / [пер. с англ.; сост. О.А. Алякринский; предисл. С. И. Бэлзы]. Москва: Прогресс, 1989. С. 140–143.
18. Елистратова А.А. Англо-американская трагедия Эвелина Во // Иностран. лит. 1969. №2. С. 191–194.
19. Елистратова А.А. Мертвецкая литература // Лит. газ. 1948. 29 мая.
20. Иванова Э.А. Своеобразие реализма в трилогии Ивлина Во «Шпага чести» : автореф. дисс. на получение научн. степени канд. фил. наук: спец. 10.01.03 «Литература народов стран зарубежья» (европейская и американская литература). Москва: МГУ, 1988. 21 с.
21. Ивашева В.В. Английская литература. XX в. Москва: Просвещение, 1967. 476 с.
22. Ивашева В.В. Ивлин Во и его сатирическая традиция в наши дни // Что сохраняет время? Литература Великобритании 1945–1977. Москва: Сов. писатель, 1979. С. 89–105.
23. Ивашева В.В. Литература Великобритании XX века : учеб. для филол. спец. вузов. – Москва: Высш. шк., 1984. 488 с.
24. Кабанова И.В. Английский роман тридцатых годов XX века : монография. Издательство Саратовского университета, 1999. 99 с.
25. Левидова И.М. Две книги Ивлина Во // Иностранная литература. 1972. № 2. С. 265–268.
26. Левидова И.М. Укрощение абсурда : Заметки об английском комическом романе // Вопросы литературы. 1970. №8. С. 121–140.
27. Лихачёв Д.С. Смех в древней Руси. Ленинград: Наука, 1984. 295 с.
28. Михальская Н.П. Английский роман 20 века. Москва: Высшая школа, 1982. 192 с.

- 29.Роджерс П. Генри Филдинг: Биография / [Пер. с англ., и комментарий В. Харитонова; Ред. Н. Осколкова]. Москва: Радуга, 1984. 208 с.
- 30.Росстальна О.А. Вессекський цикл оповідань Т. Гарді : жанрово-стильова своєрідність : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філ. наук : спец. 10.01.04 «Література зарубіжних країн». Дніпропетровськ, 2011. 20 с
- 31.Словарь мировых литературоведческих терминов. Бостон, 1979. 450 с
- 32.Тайна Чарльза Диккенса : Библиографические разыскания / [сост. : Е.Ю. Гениева, Б.М. Парчевская]. Москва: Книжная палата, 1990. – 536 с.
- 33.Соловьева Н.А. Сатирический роман // Зарубежная литература XX века: учеб. для вузов / под ред. Л.Г. Андреева. М.: Высш. шк., 2004. С. 304–312.
- 34.Урнов Д. Литература и движение времени : Из опыта английской и американской литературы XX в. Москва: Худож. лит., 1978. 269 с.
- 35.Урнов М.В. Вехи традиции в английской литературе.Москва: Худож. лит., 1986. 382 с.
- 36.Шахова К.А. Сатирические романы Ивлины Во // Литература Англии XX в.; [под ред. К.А.Шаховой]. Київ: Вища школа, 1987. С. 192–215.
- 37.Шишкин А.П. Современный английский роман (проблемы войны и мира): учеб. пособ. для филол. спец. ин-тов. М.: Высш. шк., 1983. 104 с.
- 38.Begg Bridget. Medieval Nonsense Verse : Contributions to the Literary Genre [Електронний ресурс]. Honors Thesis Collection, 2013. 108 p. URL: <http://repository.wellesley.edu/thesiscollection>.
- 39.Bradbury Malcolm. Evelyn Waugh : Biography. Oliver and Boyd, 1964. 120p.
- 40.Bradbury Malcolm. Evelyn Waugh and His World / [ed. David Price-Jones]. Boston: Little, 1973. P. 165–182.
- 41.Bradbury Malcolm. The Modern British Novel. Penguin Books, 1993. 516 p.
- 42.Bradbury Malcolm.The Modern World: Ten Great Writers. Penguin Books, 1989. 294 p.
- 43.Britannica [Електронний ресурс].– URL:: <http://www.britannica.com>

44. Buckley F.H. The satirist of the Fall [Электронный ресурс] // Crisis Magazine. 2003. January 1. URL: [http://www.crisismagazine.com /2003/the-satirist-of-the-fall](http://www.crisismagazine.com/2003/the-satirist-of-the-fall).
45. Burgess A. Urgent copy: literary studies. London: Cape, 1968. 272 p.
46. Burgess A. English literature. Longman, 2000. 278 p.
47. Carkeet Mark . Another Waugh Brings Up a Century [Электронный ресурс] // Eureka Street. 2003. November. URL: www.eurekastreet.com.au/articles/0311carkeet.html
48. Chesterton G.K. A Short History of England, 1917 [Электронный ресурс]. URL: <http://www.cse.dmu.ac.uk/~mward/gkc/books/history.txt>
49. Coe Jonathan. What's so funny about comic novels? [Электронный ресурс] // The Guardian. 2013. Saturday 7 September. URL: <http://www.theguardian.com/books/2013/sep/07/comic-novels>
50. Doubting Hall: A guided tour around the works of Evelyn Waugh. [Электронный ресурс]. URL: <http://www.doubtinghall.co.uk/news.htm>
51. Doyle P.A. Evelyn Waugh: A critical essay. – Grand Rapids : Erdmans, 1969. 48 p.
52. Dryden John. A Discourse Concerning the Original and Progress of Satire [Электронный ресурс] / John Dryden; [ed. by Jack Lynch]. URL: <http://andromeda.rutgers.edu/~jlynch/Texts/drydendiscourse2.html>
53. Eaglton T. Evelyn Waugh and the upper-class novel // Exiles and emigres. London, 1970. P. 33–71.
54. English J. Comic transaction : literature, humor, and the politics of Community in the XX century : Britain .Ithaca: Cornell univ. press, 1994. 269 p.
55. Evelyn Waugh and His Circle: Reading and Editing the Complete Works : International conference/ Leicester University, 24-26 April 2015 [Электронный ресурс]. URL: <http://www2.le.ac.uk/research/current-research/evelynwaugh/events/waughconf>.
56. Gervais David. Literary Englands : Version of Englishness in Modern Writing. Cambridge University Press, 2008. 300 p.

- 57.Hitchens Christopher. *Between Waugh and Wodehouse: Comedy and Conservatism // On Modern British Fiction* [ed. by Zachary Leader]. Oxford, 2002. 319 p. P. 45–59.
- 58.Hollis Ch. *Evelyn Waugh*. Longman, 1954. 40 p.
- 59.Johnson Paul. *A Tribute to the greatest Writer of the 20th Century // The Spectator*. 2003. 8 November.
- 60.Ker Ian. *The Catholic Revival in English Literature, 1845–1961* : Newman, Hopkins, Belloc, Chesterton, Greene, Waugh. University of Notre Dame press, 2003. 248 p.
- 61.McCartney George. *Confused Roaring : Evelyn Waugh and the Modernist Tradition*. Indiana University Press, 2004. 191 p.
- 62.Patey D. *The Life of Evelyn Waugh : A Critical Biography*. Blackwell Publishing, 1998. 448 p.
- 63.Pearce Joseph. *Literary Giants, Literary Catholics*. San Francisco : Ignatius press, 2005. 425 p.
- 64.Poetry through the Ages [Электронный ресурс]. URL: http://www.webexhibits.org/poetry/explore_famous_limerick_atglance.html
- 65.Pritchett V. *George Meredith and English Comedy : The Clark Lectures for 1969*. Bloomsbury Reader, 2011. 127 p.
- 66.Rothstein D. *Brideshead Revisited and the Modern Historicisation of Memory // Studies in the Novel*, 25, 1993. P. 318–331.
- 67.Sinfield A. *Literature Politics and Culture in Postwar Britain*. The Athlone Press, London & Atlantic Highlands, NJ, 1997. 347 p.
- 68.Slater A. *The Hundred Years* [Электронный ресурс]. Nov. 2003. URL: <http://www.newstatesman.com/node/146638>. 272.
- 69.Stannard M. *Evelyn Waugh. The early years. 1903–1939. Vol.1*. New York: Norton, 1987. 537 p.
- 70.Stannard M. *Evelyn Waugh. The later years. 1939–1966. Vol.2*. London: J.M.Dent a. Sons, 1988. 617 p.

71. Stopp F.J. Evelyn Waugh : portrait of an artist. London: Chapman a. Hall, 1958. 254 p.
72. The Critical Heritage : Evelyn Waugh / [ed. Martin Stannard]. Routledge, 2007. 537 p.
73. The Norton Anthology of English Literature, Vol. 1 : The Middle Ages through the Restoration and the Eighteenth Century (8th Edition) / [ed. Stephen Greenblatt, M.H.Abrams, Alfred David]. W.W.Norton & Co, 2006. 3072 p.
74. The Oxford Concise Companion to English Literature / [ed. Margaret Drabble & Jenny Stringer]. Oxford University Press, 1996. 623 p.
75. Waugh Evelyn. Prose. Memoirs. Essays. Москва: Прогресс, 1980. 445 p.
76. Waugh Evelyn. The Complete Short Stories of Evelyn Waugh / [ed. by Anthony Lane]. Backbay Books: Little, Brown and Company, 1999. 611 p.
77. Waugh Evelyn: The Critical Heritage / Ed. by Martin Stannard. New York and London: Routledge. 1984. 537 p.
78. Waugh Evelyn. The Diaries. Orion Publishing Group, Limited, 2010. – 896 p.
79. Waugh Patricia. Harvest of the Sixties : English Literature and its Background 1960 to 1990. Oxford University Press, 1995. 240 p.
80. Waugh Website. Evelyn Waugh in His Own Words. [Электронный ресурс]. URL: <http://www.abbotshill.freemove.co.uk/home2.htm>